

Radicale vernieuwing langdurige ggz

Ondersteund door

Eindrapport actie-onderzoek Radicale vernieuwing langdurige ggz met Doeboek

Geplaatst op 26 maart 2024

Trimbos-instituut en kenniscentrum Phrenos hebben uitgebreid onderzoek gedaan naar de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz. Van 2021 tot en met 2023 is onderzocht hoe de deelnemende organisaties in de praktijk werken vanuit relaties ('relationeel' of 'triadisch') en hoe dit bijdraagt aan een betekenisvol

leven voor cliënten, naasten en hulpverleners. Ook is gekeken naar hoe de vernieuwers van elkaar leren binnen de vernieuwingsbeweging. Hoewel het actie-onderzoek zich richt op langdurige ggz, werd gaandeweg duidelijk dat inzichten ook waardevol zijn voor andere sectoren zoals de ouderenzorg en gehandicaptenzorg.

[Onderzoeksrapport downloaden](#)

[Doeboek downloaden](#)

Dat wat van waarde is voor cliënten, naasten en hulpverleners steeds weer het uitgangspunt laten zijn – en niet de regels, protocollen, of gewoontes. Dat is waar de beweging Radicale vernieuwing (een initiatief van LOC Waardevolle zorg) om draait. Om dat mogelijk te maken, richt de landelijke beweging zich op het maken van ruimte voor relaties.

Relaties

Relaties zijn essentieel voor een betekenisvol leven. En relationeel werken vergroot de kans op herstel. Voor mensen die langdurig met zorg te maken hebben, is een sterk sociaal netwerk echter niet altijd vanzelfsprekend. Terwijl zij, net zoals ieder ander, ook baat hebben bij een goede relatie met hun naaste(n)

en sociale contacten met buurtgenoten. Naast en hulpverleners willen wel werken vanuit relaties en wat ertoe doet voor mensen die zorg nodig hebben, maar regels, belangen en gewoontes staan vaak in de weg.

De grote vraag

De grote vraag is: hoe herstel en/of versterk je relaties? Zo, dat het bijdraagt aan kwaliteit van leven/herstel? Trimbos-instituut en kenniscentrum Phrenos deden in 2021, 2022 en 2023 onderzoek naar hoe het relationeel werken (ook wel 'triadisch werken' genoemd) vorm krijgt binnen de deelnemende organisaties van de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz. En naar hoe zij van elkaar leren. Vanuit het lerend netwerk is op verschillende niveaus gewerkt aan het veranderproces op 1) organisatieniveau; 2) op thema's met subgroepen van organisaties en 3) overstijgend met alle deelnemende organisaties en betrokken stakeholders.

In het onderzoeksrapport worden praktijkvoorbeelden uit de vernieuwingspraktijk besproken en wat bijdraagt aan die vernieuwing, maar ook waar het juist knelt. Opbrengst van het actie-onderzoek is ook het Doeboek: dit geeft informatie en concrete handvatten om vanuit het gedachtegoed van Radicale vernieuwing aan de slag te gaan met werken vanuit relaties. Hieronder volgen enkele kerninzichten uit het onderzoeksrapport.

Cultuuromslag

De informatie over werkvormen die relationeel werken in brede zin ondersteunen (met aandacht voor alle levensgebieden) is voorhanden. Maar toch zagen de onderzoekers ook binnen Radicale vernieuwing dat het betrekken van het sociale netwerk nog niet een vanzelfsprekendheid is. In het rapport schrijven de onderzoekers: "In dit rapport hebben we daarom een andere insteek gekozen: aansluitend bij de manier van werken van Radicale vernieuwing, hebben we in dit rapport vooral beschreven welke waarden ten grondslag liggen aan (meer) samenwerken met het sociale netwerk. We hopen dat dit een verdieping biedt in wat we steeds weer terug hoorden tijdens het actie-onderzoek: samenwerken met het netwerk is niet

alleen een kwestie van de juiste interventies inzetten, het gaat ook om een cultuuromslag in de manier van denken over wat we zien als goede ggz zorg en ondersteuning voor de groep mensen die langdurig in de ggz verblijft. Hierdoor is het Doeboek ook bruikbaar in andere sectoren zoals de ouderenzorg en gehandicaptenzorg.”

“Juist inzet op ontmoeting en participatie gaf iemand ruimte om nieuwe rollen aan te nemen anders dan die van patiënt [of naaste] in de ggz. Dit betekent ook een verschuiving in taakopvatting voor de ggz: zorg is idealiter gericht op het hele netwerk en wat nodig is om dit netwerk in stand te houden en te versterken. De samenwerking tussen domeinen die nodig is voor een netwerkbenadering, vraagt om facilitatie op organisatieniveau.”

Omslag naar samenwerking

Een netwerkgerichte werkwijze (relationeel werken in brede zin) betekent voor veel professionals maar ook voor cliënten en naasten een omslag naar samenwerking – zo is te lezen in de conclusie van het onderzoeksrapport. “Het gaat hierbij om gelijkwaardigheid en wederkerigheid en hoe hier vorm aan wordt gegeven, ook bij uitdagingen. Een reflexieve houding bij professionals, het team en de organisatie is hierbij van belang zodat er samen met cliënten en naasten kritisch gekeken kan worden naar vaste patronen en er samen geleerd wordt. Reflexieve dialoogvormen zoals kampvuorgesprekken en spiegelgesprekken zijn ondersteunend aan dit proces en brengen meer gelijkwaardigheid. Training in triadisch werken, en doorgaande supervisie en consultatie zijn essentieel. Uit het actieonderzoek kwam duidelijk naar voren dat het geen kwestie is van ‘gewoon doen’. Ook het integreren van praktische instrumenten zoals de ecogram en het betrekken van een voor de cliënt belangrijke persoon bij een intake zijn van belang. Belangrijk daarbij is om zowel te onderzoeken wie onderdeel is van een netwerk alsook wat mensen met elkaar verbindt.”

“We zagen ook dat een omslag naar professionele nabijheid, waarbij hulpverleners ook hun persoonlijke ervaring in kunnen brengen, de wederkerigheid in relaties kan bevorderen.”

Verschillende vernieuwingsprocessen

De bij de beweging aangesloten praktijken hebben elk hun eigen vernieuwingsproces doorgemaakt. In het rapport is te lezen: “Praktijken die al meer focus hadden op doelen en processtappen hebben meer slagen gemaakt in de verandering dan de organisaties waar dit ontbrak. Met als belangrijke kanttekening dat het hier niet ging om werken volgens een blauwdruk maar vooral om werken volgens een lerend proces waarin, met een stip de horizon, steeds weer stappen zijn gezet en geëvalueerd. Het is wat dit betreft geen kwestie van kiezen tussen vrije ruimte of een kader maar het gaat om én én, ook afhankelijk van de fase

van het veranderproces. Ook hier is een reflexieve houding van belang: waarom doen we wat we doen, draagt dat daadwerkelijk bij aan de kwaliteit van leven van mensen om wie het gaat?"

Uitwisselen in vertrouwen

In de beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz is veel uitwisseling van praktijken tot stand gekomen. Wat begon als een ontmoeting tijdens bijeenkomsten kon resulteren in werkbezoeken over en weer, van elkaar leren en elkaar helpen bij implementaties. Er is veel vertrouwen gecreëerd waarin niet alleen de 'mooi weer' verhalen werden gedeeld maar ook moeilijkheden en kwetsbaarheden. Dit maakte dat er op een verdiepend niveau geleerd kon worden. Aldus het onderzoeksrapport.

'Belangrijke rol cliëntenraden'

Ben Jansma, ervaringsdeskundige GGZ Friesland: "Mijn droom is dat we deze beweging groter maken. Zodat de langdurige ggz voor hoop in plaats van stigma gaat staan. Ik hoop dat het onderzoek en het Doeboek hierin een impuls kunnen betekenen en roep iedereen op om aan de slag te gaan."

De ervaringsdeskundige ziet ook een belangrijke rol weggelegd voor cliëntenraden. "Zij kunnen dit agenderen en samen met de raad van bestuur een middag organiseren om laagdrempelige ideeën van andere organisaties te horen die hier ook mee bezig zijn. Als je vervolgens in je eigen organisatie ook een '[Kampvuorgesprek](#)' organiseert, wakker je echt een vuurtje aan. Het belang hiervan agenderen vraagt ook van onszelf om op een andere manier in gesprek te gaan. Praat mensen niet naar de mond, maar zeg wat je op je hart hebt. Bewerkstellig een écht gesprek, en niet over geld of regels, maar over menselijkheid."

[Onderzoeksrapport downloaden](#)

[Doeboek downloaden](#)

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Vernieuwing bij deelnemers](#), [de Nederlandse ggz](#), [LOC](#), [Phrenos](#), [Trimbos & Valente](#)

Trefwoorden: [actie-onderzoek](#), [cliënten](#), [cliëntenraad](#), [ggz-systeem](#), [hulpverleners](#), [kampvuorgesprekken](#), [kenniscentrum phrenos](#), [kwaliteit](#), [menskracht](#), [methodisch werken](#), [naasten](#), [netwerk](#), [normaliseren](#), [onderzoek](#), [trimbos-instituut](#), [van betekenis zijn](#), [van regels naar relaties](#)
